Riigikogu otsuse
„„„Eesti julgeolekupoliitika
aluste“ heakskiitmine“
LISA

Eesti julgeolekupoliitika alused

Sisukord

1. Sissejuhatus 1
2. Eesti julgeolekupoliitika põhimõtted 2
3. Julgeolekukeskkond 4
4. Eesti julgeolekupoliitika tegevusvaldkonnad 6
4.1. Ühiskonna sidusus ja elanikkonnakaitse 7
4.2. Majandusjulgeolek ja elutähtsad teenused 10
4.3. Sisejulgeolek 13
4.4. Sõjaline kaitse 14
4.5. Rahvusvaheline tegevus 16

1. Sissejuhatus

Vabadus on hindamatu.

Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on tagada, et meil ja meie lastel oleks vabadus, oma riik, rahvus ja keel ning õigus ise otsustada oma elu ja ühiskonna korralduse üle.

Meie julgeolek tugineb demokraatiale, õigusriigile, kogu ühiskonna valmisolekule ja tugevatele liitlassuhetele.

Kaitseme Eestit igal juhul kõigi ohtude eest ning kuitahes ülekaaluka vastase vastu.
Meil on kaitsetahe ja võidutahe.
Me ei alistu kunagi.

Käesolev julgeolekupoliitika alusdokument kirjeldab julgeolekukeskkonda 2026. aasta kevade seisuga, selgitab Eesti eesmärke halvenenud julgeolekukeskkonnas ja kirjeldab seatud eesmärkide saavutamiseks vajalikke tegevusi. Riigi strateegilise planeerimise raamis on tegemist poliitika põhialuste dokumendiga, mis on valdkondlike arengu- ja tegevuskavade koostamise aluseks.

2026. aasta julgeolekupoliitika alused on järjekorras kuuendad ning toetuvad 2023. aasta julgeolekupoliitika alustele.

Julgeolekupoliitika alused koostab Vabariigi Valitsus ja kiidab heaks Riigikogu. Dokumenti uuendatakse vähemalt iga nelja aasta järel, vastavalt muutustele julgeolekukeskkonnas või muutustele Eesti suutlikkuses oma julgeolekut tagada. Peaminister esitab regulaarselt Riigikogule julgeolekupoliitika aluste elluviimise ülevaate.

2. Eesti julgeolekupoliitika põhimõtted

Kaitseme Eesti riiki, ühiskonda, rahvuse kestmist ja vabadust. Meie julgeolek tugineb demokraatiale, õigusriigile, tugevatele liitlassuhetele ja kogu ühiskonna valmisolekule. Eesti kaitseb end kõigi ohtude vastu.

Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on kindlustada Eesti Vabariigi iseseisvus ja sõltumatus, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord, elanikkonna turvalisus, ühiskonna toimimine ning eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmine.

Eesti julgeoleku alus on inimväärikust, üksikisiku põhiõigusi ja -vabadusi, demokraatlikku valitsemisviisi ning õigusriiki austava ühiskonnakorralduse püsimine. Eesti on osa demokraatlike riikide kogukonnast ning toetab selle ühtsust ja püsimist. Eesti julgeolekut toetab rahvusvahelisest õigusest kinnipidamisele rajatud rahvusvaheliste suhete süsteem.

Julgeoleku alus on hoitud inimesed ja elukeskkond, tugev riigikaitse ja edukas majandus

Eesti väärtustab keskkonda, kus kõigil inimestel on võrdsed võimalused, kus inimesed on hoitud ning elavad võimalikult kaua tervelt ja täisväärtuslikult, kus väheneb ebavõrdsus ja vaesus ning kus toetatakse kõigi pikka ja kvaliteetset isiklikku ja tööelu ning ühiskondlikku aktiivsust ja eneseteostust.

Majandus ja julgeolek toetavad teineteist – edukas majandus võimaldab tugevdada julgeolekut ja turvaline investeerimiskeskkond on üks majanduskasvu tingimusi. Eesti majanduskeskkond on võimalikult atraktiivne ning toetab tasakaalustatud ja konkurentsivõimelist arengut kõigis piirkondades. Täisväärtuslik haridus ning teadus- ja arendustegevus on eduka, tulevikule suunatud Eesti alus.

Eesti julgeolek toetub rahvusvahelisele õigusele, liitlassuhetele, iseseisvale kaitsevõimele ja jagamatule julgeolekule

Eesti julgeolekupoliitika lähtub rahvusvahelise õiguse ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) põhikirjas sätestatud põhimõtetest, eriti riikide suveräänsusest ja territoriaalsest terviklikkusest, ning iga riigi õigusest ja vabadusest valida oma julgeolekulahendused. Eesti julgeoleku kindlustamine ei ole suunatud ühegi teise riigi vastu.

Oleme lahutamatu osa Euroopa julgeolekust. Eesti julgeolek toetub liikmesusele Euroopa Liidus ja Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis (NATO) ning tihedale koostööle liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega. Eesti käsitab iseenda ning liitlaste ja partnerite julgeolekut jagamatuna.

Eesti julgeolekusse panustab kogu ühiskond

Eesti julgeolekupoliitika lähtub avarast julgeolekukäsitusest, võttes arvesse kõiki riigi julgeolekut mõjutavaid suundumusi ja tegureid. Julgeolekupoliitika elluviimine toimub põhimõttel ühiskond kui tervik ja riik kui tervik.

Julgeolekuküsimustega arvestatakse poliitika, valdkondlike arengukavade ja õigusaktide väljatöötamisel ning nii tööprotsesside, tarneahelate, taristu kui ka rahvusvahelise koostöö kujundamisel ja arendamisel. Julgeoleku tugevdamiseks teeb Eesti kiirendatult suuremaid pingutusi iseseisva kaitsevõime tugevdamiseks, panustades alates 2026. aastast riigikaitsesse vähemalt 5% sisemajanduse koguproduktist, millele lisanduvad investeeringud laia riigikaitsesse. Julgeoleku tagamine riigis ja ühiskonnas on läbiv, pidev ja sihipärane tegevus.

Eesti hoiab sõja ära vastast heidutades ja kaitseb end igal juhul

Meie eesmärk on hoida ära sõda Eesti vastu, heidutades vastast ning muutes agressiooni teostamatuks. Heidutuse ebaõnnestumisel kaitseb Eesti end igal juhul ja kõikide ohtude vastu, sõltumata nende päritolust või ilmnemise ajast ja kohast, ning kuitahes ülekaaluka vastase vastu. Eesti ei alistu kunagi.

Valmistudes sõja korral selle võitmiseks ja kõige tõsisemateks kriisideks, on Eesti valmis lahendama ka väiksema mõjuga kriise, kus kriisideks valmistumisel ja nende lahendamisel toetavad Kaitsevägi ning Kaitseliit vajaduse korral tsiviilstruktuure. Sõja korral on sõjaline kaitse riigi põhipingutus, kus tsiviilstruktuurid toetavad maksimaalselt Kaitseväge Eesti sõjalise kaitse tagamisel.

Kaitseme Eestit nii maal, õhus, merel, kosmoses kui ka küberruumis avalduvate ohtude, samuti informatsioonilise mõjutustegevuse eest. Oma valmisoleku tugevdamisel lähtub Eesti riigikaitse laiast käsitusest, mille eesmärk on riigi ja rahva kaitsmine ning selleks valmistumine, kasutades kõiki riigi käsutuses olevaid sõjalisi ja mittesõjalisi võimeid ja vahendeid ning kaasates ühiskonna osalisi.

Eesti julgeolek eeldab kogu ühiskonna valmisolekut, vastutust ja koostööd

Eesti julgeolek sõltub iga inimese ja ühiskonna kui terviku valmisolekust, kaitse- ja võitlustahtest. Eesti lähtub kriisideks ja sõjaks valmistumisel ülesannete jäävuse põhimõttest: kõik põhiseaduslikud institutsioonid, avaliku sektori asutused, kohaliku omavalitsuse üksused ja elutähtsate teenuste osutajad täidavad oma rolli nii tavaolukorras kui ka kriisi ja sõja korral, kuigi ülesannete ulatus võib muutuda.

Kriisiks ja sõjaks valmistumine ning vajaduse korral tegutsemine on iga põhiseadusliku institutsiooni, asutuse ja inimese ülesanne vastavalt nende pädevusele, lähtudes lähimuse põhimõttest ja tegutsedes madalaimal pädevustasandil. Seejuures tehakse koostööd ning pakutakse üksteisele abi. Riik soosib ja toetab sellega seotud vabatahtlikku tegevust.

3. Julgeolekukeskkond

Rahvusvaheline julgeolekukeskkond on muutunud ettearvamatumaks ning reeglitel põhinev maailmakord on surve all. Euroopa julgeolekut mõjutab eeskätt Venemaa kui eksistentsiaalne oht

Rahvusvaheline julgeolekukeskkond ja globaalsed jõujooned on muutunud ning riikidevaheline vastasseis on teravnenud. Demokraatiale, õigusriigile, inimõigustele ja vabakaubandusele tuginev väärtusruum on ohustatud. ÜRO põhikirja põhimõtetele ja mitmepoolsele koostööle rajatud maailmakord, riikide suveräänsus, territoriaalne terviklikkus ja vaidluste rahumeelne lahendamine on seatud kahtluse alla. Süvenev globaalne ebastabiilsus ja vastasseis suurendavad pingete ja konfliktide tekkimise ohtu. Riigid ajavad järjest enam mõjusfääride poliitikat, tegutsedes oma eesmärkide saavutamiseks ka rahvusvahelise õiguse vastaselt, sealhulgas sõjalist jõudu kasutades.

Eestile on tähtsad nii transatlantiline ühtsus kui ka Euroopa ühtsus

Eesti julgeolekukeskkonna määrav tegur on meie liitlassuhted. Heidutus ja kollektiivse enesekaitse võime sõltuvad NATO ühtsusest ja transatlantilistest suhetest. Pikaajalised suundumused Euroopa julgeolekukorralduses ning muutused Ameerika Ühendriikide strateegilistes huvides ja hoiakutes on viinud olukorrani, mis nõuab Euroopa riikidelt suurema vastutuse võtmist ja tegevust ühise julgeoleku tagamiseks, sealhulgas sõjalise kaitse kulutuste kiirendatud suurendamist, NATO võime-eesmärkide saavutamist ja Euroopa kaitsetehnoloogia ning -tööstuse arendamist. Euroopa Liidu ja NATO tegevust täiendab riikide valmisolek tegutseda *ad hoc* koalitsioonidena ning regionaalsetes ja muudes kaitsekoostööformaatides.

Venemaa kui eksistentsiaalne oht

Suurim julgeolekuoht Eestile ja kogu euro-atlantilisele julgeolekule on Venemaa Föderatsioon, kelle imperialistliku agressioonipoliitika eesmärk on lõhkuda ja ümber kujundada Euroopa julgeolekukorraldus ja reeglitel põhinev maailmakord ning taastada oma mõjusfäär. Venemaa vaenulikud eesmärgid püsivad muutumatuna ja neist lähtub Eestile ja kogu Euroopale eksistentsiaalne oht. Liitlaste ja partnerite jätkuv tegevus Venemaa agressiooni vastu ning õiglase ja kestva rahu kehtestamiseks Ukrainas määrab Euroopa ja Eesti julgeolekukeskkonna järgnevateks kümnenditeks.

Venemaa valmistub pikaajaliseks vastasseisuks

Venemaa ressursid on allutatud sõjategevuse vajadustele ning jätkub valmistumine võimalikuks sõjaks NATO vastu. Venemaa agressiooni Ukraina vastu toetavad Hiina Rahvavabariik, Põhja-Korea, Valgevene ja Iraan. Sõja lõppemine Ukrainas Venemaale soodsatel tingimustel koos sanktsioonirežiimi nõrgestamisega kiirendaks agressorriigi relvajõudude taastumist ning lubaks saavutada tema sõjalise reformi eesmärgid, mistõttu tema sõjaline võimekus Eesti piiride läheduses kasvaks märkimisväärselt. Venemaa on kasvavalt valmis võtma riske ja valmis tuleb olla valearvestusteks. Eraldi julgeolekuoht on Venemaa poolel sõjategevuses osalenud isikud.

Hübriidoperatsioonid on püsiv ja süsteemne tööriist

Venemaa kasutab oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks Euroopa riikide vastu järjepidevalt hübriidoperatsioone, kombineerides erinevaid surve- ja mõjutusvahendeid nagu

informatsiooniline mõjutustegevus, hirmu külvamine, tuumarelvaga ähvardamine, sabotaaž, küberründed, kunstlik rändesurve jne. Eesmärk on Euroopa ühiskondade sidususe ja omavahelise usalduse vähendamine, poliitiliste ja ühiskondlike valikute suunamine ning ettevalmistuste tegemine võimalikuks sõjaliseks tegevuseks.

Globaalsed suundumused mõjutavad ka Euroopat

Hiina kasvav globaalne mõju majanduse ja tehnoloogia kaudu on toonud kaasa tema senisest tugevama enesekehtestamise rahvusvahelisel areenil. Hiina majanduslik toetus kahandab lääne sanktsioonide mõju ja võimaldab tugevdada Venemaa relvajõudusid. Võimalik kriis India ja Vaikse ookeani regioonis mõjutab Euroopa, sealhulgas Eesti julgeolekut.

Eesti ja rahvusvahelist julgeolekut mõjutavad ka kliimamuutused, rändesurve, terrorism, äärmuslus, pandeemiad ja maailmamajanduse riskid. Eesti demograafiline olukord võib kujuneda julgeolekuriskiks, kuna rahvaarv väheneb ja rahvastik vananeb. Kui peaks suurenema kontrollimatu ränne Euroopas, võib suureneda radikaliseerumise ja terrorismi oht ka Eestis. Ehkki äärmusideoloogiate toetajate arv Eestis on väike, võib kogukondade ja nende väliskontaktide kasv koos integratsiooniraskustega tuua kaasa äärmusideoloogiate leviku laienemise. Eesti võib Euroopa Liidu ja NATO liikmena olla sihtmärk terroristlikele organisatsioonidele ja nende ideoloogia toetajatele.

Sõltuvus välisühendustest ja meid ohustavatest riikidest

Eesti varustuskindlus sõltub märkimisväärselt välisühendustest, sealhulgas Läänemere laevateedest, sideühendustest ja energiataristust. Eesti majandusjulgeolekut ohustavad ebaturvalised tarneahelad ja sõltuvus meid ohustavate riikide kontrollitavatest ebausaldusväärsetest tehnoloogiatest, toodetest ja ressurssidest.

Tehnoloogia ja ristsõltuvus suurendavad haavatavust

Rahvusvaheline julgeolekukeskkond on muutunud palju keerulisemaks ristsõltuvuse suurenemise ning uute tehnoloogiate arendamise ja kasutuselevõtu tulemusena. Tehisaru, kvanttehnoloogia ja mehitamata vahendite areng toob kaasa nii uusi võimalusi kui ka riske, mis vajavad maandamist. Ettevõtjad, asutused ja riigid sõltuvad üksteise teenustest, tehnoloogiast või toodetest järjest enam, mistõttu organisatsioon võib olla haavatav isegi siis, kui tema enda kaitsemehhanismid on tõhusad. Seetõttu on ohtude tuvastamise ja nendega toimetulemise eeldus senisest suurem koostöö avaliku ja erasektori vahel. Kasvav sõltuvus globaalsetest teenusepakkujatest tekitab ka Eesti jaoks olulise väljakutse, kuna andmed alluvad selle riigi seadustele, kus need füüsiliselt või juriidiliselt asuvad. Ulatusliku pilvteenuste kasutamisega kasvab ka oht, mis on seotud küberrünnetega kesksete teenusepakkujate ja nende partnerite vastu.

4. Eesti julgeolekupoliitika tegevusvaldkonnad

Riigikogu heaks kiidetud julgeolekupoliitika aluste järgimise eest vastutavad põhiseaduslikud institutsioonid, riigiasutused, kohaliku omavalitsuse üksused, elutähtsaid teenuseid pakkuvad ja riigikaitseülesannetega ettevõtjad ja teised osalised – kõik vastavalt oma pädevusele ning seatud ülesannetele. Riigi julgeoleku tagamisel ja laia riigikaitse elluviimisel on juhtroll valitsusel eesotsas peaministriga. Parlamentaarne kontroll aitab tagada riigi julgeoleku alaste otsuste läbipaistvuse, vastutuse ja strateegilise järjepidevuse.

Riigi julgeolek tagatakse julgeolekupoliitika elluviimise kaudu. Eesti keskendub viiele omavahel tihedalt seotud ja üksteist toetavale tegevusvaldkonnale, mis moodustavad terviku ning mille iga osa on samaväärse tähtsusega: 1) ühiskonna sidusus ja elanikkonnakaitse; 2) majandusjulgeolek ja elutähtsad teenused; 3) sisejulgeolek; 4) sõjaline kaitse ning 5) rahvusvaheline tegevus.

Joonis. Eesti julgeolekupoliitika viis tegevusvaldkonda

Süsteemne juhtimine ja koostöö tagavad julgeoleku ja riigikaitse toimimise

Riigi strateegilises juhtimises ja kriisikoordineerimises on oluline roll Riigikantseleil, kes toetab valitsust julgeolekupoliitika eesmärkide sidususe ja otsuste järjepidevuse tagamisel ning juhtimise toimimise kindlustamisel rahu, kriisi ja sõja korral. Lai riigikaitse koosneb tegevusvaldkondades riigikaitseülesannetena riigiasutustele, ettevõtjatele, kohaliku omavalitsuse üksustele ja teistele osalistele pandud kohustustest. Põhiseaduslike institutsioonide ülesanded tulenevad põhiseadusest. Iga osaline peab olema valmis oma riigikaitseülesannet täitma. Samuti tuleb osalistel parema valmisoleku saavutamiseks tuvastada ja vajaduse korral luua täiendavad võimed riigi seatud ootustest lähtudes. Riigikantselei koostöös ministeeriumidega vastutab, et riigikaitseülesandeid selgitatakse kõigile osalistele, sealhulgas erasektorile.

Riiklike teenuste ootuspärane toimimine suurendab usaldust riigivalitsemise vastu. Elutähtsate teenuste osutajad valmistuvad kriisiks ja sõjaks nii, et teenused jätkuksid olusid arvestaval teenustasemel.

Riigi julgeoleku ja riigikaitse tagamine sõltub poliitilise vastutuse selgest ja teadlikust kandmisest. Avaliku sektori juhid vastutavad oma asutustes julgeoleku tagamise ning riigikaitse toetamise eest, sealhulgas toimepidevuse ja kriitiliste süsteemide tehnilise kaitse eest. Riigikantselei vastutab kõrgemate riigiametnike valiku ja arendamise eest, seejuures pööratakse tippjuhtide arendamisel tähelepanu pikaajalise sihi seadmisele, strateegia kujundamisele, koostööle poliitilise tasandiga ja kriisikindluse tagamisele.

Ühiskond peab toimima rahu, kriisi ja sõja korral. Põhiseaduslike institutsioonide, täidesaatva riigivõimu, kohaliku omavalitsuse üksuste ja elutähtsate teenuste osutajate valmisoleku suurendamiseks peab Eestil olema riigiülene riskipilt, toimiv juhtimine, sealhulgas regionaalsel tasandil, ja planeerimine, asjakohased kriisiplaanid ning regulaarsed õppused igal tasandil. Plaanide elluviimise eeldus on eri osaliste vaheline koostöö, igaühe toimepidevus ning vajalikud varud.

Süsteemne koostöö seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ja kohaliku omavalitsuse üksuste vahel tagab kiire, täpse ja koordineeritud reageerimise erinevatele ohtudele. Selleks edendab Eesti pidevalt koostööd ja rolliselgust, sealhulgas regionaalsel tasandil. Kriiside lahendamiseks ja riigikaitse toimimiseks on võtmetähtsusega lahendavate asutuste koostöö edendamine, sealhulgas regionaalsetes kriisikomisjonides.

Eesti ja Euroopa tõhustavad oma kaitset hübriidrünnakute vastu, vähendades järjekindlalt oma haavatavust ning tugevdades ametkondlikku ja rahvusvahelist koordinatsiooni. Eesti käsitleb kõiki hübriidrünnakuid lähtuvalt nende tekitatud mõjust riigile, rahvale ja majandusele ning otsustab sellest tulenevalt vastuse iseloomu. Eesti tuvastab hübriidrünnakud, menetleb neid vastavalt kehtivale õigusele ja avalikustab need võimaluse korral.

Eesti tugevdab julgeolekut püsiva rahastusega

Halvenenud julgeolekuolukorras ja tulenevalt ülesannete jäävuse põhimõttest tuleb tagada laia riigikaitse süsteemne ja järjepidev arendamine. Selleks on vajalik püsiv ja prognoositav rahastus riigi eelarvestrateegias. Sõjalise kaitse kulude tase on vähemalt 5% sisemajanduse koguproduktist. Lisaks peab riigi rahastus võimaldama riigikaitseülesannete täitmiseks vajalike võimete säilitamist ja kõige olulisemate tuvastatud mittesõjaliste võimepuudujääkide korvamist, sealhulgas NATO regionaalse kaitseplaani elluviimiseks. Eesti otsib NATO-st, Euroopa Liidust ja teistest välisrahastuse allikatest aktiivselt katet investeeringuteks riigikaitse arengukavas kinnitatud vajadustele.

Eesti töötab selle nimel, et tagada NATO ja Euroopa Liidu piisav ja järjekindel rahastus kaitsevalmiduse suurendamiseks, piiriüleste transpordi- ja energiaühenduste arendamiseks, aga ka Ukraina toetamiseks ja Venemaa vaenulikest eesmärkidest tingitud negatiivsete sotsiaal-majanduslike mõjude leevendamiseks.

4.1. Ühiskonna sidusus ja elanikkonnakaitse

Meie eesmärk on vastupidav ühiskond, kus kõik inimesed jagavad demokraatlikke väärtusi ja kannavad ühist Eesti identiteeti. Eesti ühiskond peab olema enesekindel saamaks hakkama rahu, kriisi ja sõja korral. Sidusas ühiskonnas on kõikide põhiõigused ja -vabadused kaitstud. Eesti tegutseb kindlustunde, ühiskondliku sidususe ja vastastikuse mõistmise tugevdamise nimel,

toetab haavatavaid inimesi ja riskirühmi ning ennetab radikaliseerumist ja maandab muu hulgas digilõhest tulenevaid riske.

Sidusa ühiskonna üks alustalasid on Eesti rahvusliku identiteedi ja kultuuripärandi säilitamine. Ühised kultuuriväärtused ja nendega seotud ajalooline mälu loovad aluse riigi kestlikkusele. Teadlikkus ja hoolimine oma kultuurilisest taustast ja juurtest on otseses seoses iga inimese valmisolekuga panustada riigikaitsesse. Kuna tänapäeva relvakonfliktides on kultuuriväärtuste sihipärane hävitamine kujunenud meetmeks, mille kaudu rünnatakse vastase kultuurilist enesetaju ja ajaloolist järjepidevust, korraldab riik süsteemselt oluliste kultuuriväärtuste kaitset ja säilimist rahu, kriisi ja sõja korral, et tõkestada ründaja püüdeid nõrgestada ühiskonna sidusust.

Psühholoogiline kaitse tugevdab ühiskonna vastupanuvõimet

Psühholoogiline kaitse tugevdab rahva eneseusku ja kaitsetahet ning suurendab koos põhiseaduslike väärtuste laia omaksvõtuga vastupanuvõimet Eesti-vastasele mõjutustegevusele.

Infokeskkonna ja küberruumi kaitstus on eelduseks põhiseadusliku korra, riigi suveräänsuse ning territoriaalse terviklikkuse tagamisel. Rahvusvahelises ja riigisiseses infokeskkonnas korraldab Eesti psühholoogilist kaitset ühtse erakonnapoliitikast sõltumatu strateegilise kommunikatsiooni abil, kaasates ühiskonna toimijaid.

Põhiseaduslikest väärtustest lähtuv psühholoogiline kaitse aitab kindlustada Eesti julgeolekut, arendades ja hoides ühiskonna sidusust ning turvatunnet kandvaid ühisväärtusi. Selle eesmärk on suurendada inimeste turvatunnet, ennetada kriise ja sõda ning tugevdada ühiskondlikku usaldust, sealhulgas riigi tegevuse vastu.

Vältimaks elanike hoiakute mõjutamist viisil, mis viib põhiseaduslikku korda ohustavate konfliktideni või ühiskondliku kindlustunde vähenemiseni, tuleb õigel ajal tuvastada ühiskonda lõhestavad ilmingud ja informatsiooniline mõjutustegevus, sealhulgas desinformatsioon, ning piirata selle mõju. Selleks suurendab Eesti psühholoogilise kaitse abil põhiseaduslike väärtuste võimalikult laia omaksvõttu ühiskonnas ning edendab valmisolekut kriisi ja sõja korral kiiresti ja koordineeritult avalikkusega suhelda. Lisaks ametlikele teavitustele kaasab Eesti kommunikatsiooniprotsessi kogukondlikud võrgustikud ja vabaühendused. See suurendab riiklike sõnumite usaldusväärsust ka nendes gruppides, kes jäävad tavapärasest meediaväljast eemale. Kriisiinfot tuleb esitada sihtrühmale arusaadavas keeles ja vormis.

Psühholoogilise kaitse üheks eelduseks on elanikkonna meediakirjaoskus, kriitiline mõtlemine ja funktsionaalne lugemisoskus. Inimene, kes suudab hinnata info päritolu, tuvastada manipuleerivaid narratiive ja mõista keeruka teksti sisu, on vastupidavam mõjutustegevusele. Eesti arendab seetõttu süsteemselt laste, noorte ja täiskasvanute meedia- ja digipädevusi.

Tugev kodanikuühiskond kindlustab julgeolekut

Eesti väärtustab avatud ja kaasavat riigivalitsemist, mis toob riigijuhtimise inimestele lähemale ja suurendab elanike usaldust riigi vastu. Seda toetavad kodanikujulgus ning suur üksikisiku- ja kogukonnaaktiivsus. Usaldus, kaitsetahe, inimeste riskiteadlikkus ning vabatahtlik panustamine riigi ja kogukonna arengusse, turvalisuse tagamisse ning kriiside lahendamisse ja riigikaitsesse tugevdavad ühiskonda.

Tugev kodanikuühiskond on demokraatia ja julgeoleku vundament. See tagab Eesti elanikele võimaluse osaleda otsustusprotsessides, kaitsta inimõigusi ning edendada läbipaistvust ja demokraatia põhimõtteid. Kodanikuühiskond saab toetada riigi strateegilist kommunikatsiooni, nt rahvadiplomaatias osalemise kaudu. Demokraatia püsimiseks ning arendamiseks on oluline toetada ja usaldada vabaühendusi, mis tegutsevad eetiliselt ja vastutustundlikult ning kaasavad inimesi otsuste kujundamisse. Elujõuline vabakond on ühiskondliku sidususe tugisammas, aidates hoida jagatud väärtusi ja eesmärke.

Elanikkonnakaitse toetab inimeste valmisolekut ja elude päästmist

Elanikkonnakaitsena käsitatakse riigi ja ühiskonna tegevusi, mis tagavad inimeste valmisoleku kriisi- ja sõjaajal ise toime tulla, kaitsevad inimesi kriisidest tulenevate ohtude eest ja abistavad neid nende tagajärgedega toimetulemisel. Elanikkonnakaitse on osa laiast riigikaitsest.

Elanikkonnakaitse hõlmab riigi ja ühiskonna terviklikku valmisolekut ja suutlikkust ohuteavituseks, päästetöödeks, evakuatsiooniks, varjumiseks, esmaabiks ja katastroofimeditsiiniks, vältimatuks sotsiaalabiks, psühhosotsiaalseks kriisiabiks ning muuks elanikele hädavajalikuks abiks.

Elanikkonnakaitse ei ole piiritletav üksnes tegevustega kriisi ja sõja korral, vaid on süsteemne tegevus, ulatudes vastutavate riigiasutuste ja elutähtsate teenuste toimepidevusest kohaliku omavalitsuse üksuste, kogukondade ja igaühe valmisoleku ning kriisikindluseni. Seega sõltub elanikkonnakaitse edu elanike, kohaliku omavalitsuse üksuste, vastutavate riigiasutuste ja elutähtsate teenuste osutajate teadlikkusest, oskustest, valmisolekust ja aktiivsest rollist ning nende omavahelisest koostööst. Selle saavutamine on ühiskonna eri osaliste ühine jõupingutus.

Elanikkonnakaitse on mitmetasandiline. Selle põhialus on inimeste suutlikkus kriisi ja sõja korral kuni abi saabumiseni ise toime tulla ja vajaduse korral üksteist aidata, arvestades, et abi kättesaadavus võib olla piiratud ja võtab tavapärasest kauem aega. Selle eeldus omakorda on inimeste valmisolek vähemalt seitse päeva iseseisvalt hakkama saada ning vajaduse korral ka iseseisvalt evakueeruda, kui olukord seda nõuab.

Kohaliku omavalitsuse üksuste ülesanne elanikkonnakaitses on tagada, et elanike iseseisev toimetulek kriisi ja sõja korral ei oleks takistatud elutähtsate teenuste toimepidevuse katkemise, riigikaitseülesannete täitmata jätmise ega kriitilise tähtsusega teabe puudumise tõttu.

Eesti arendab elanikkonnakaitset ohustavate riskide maandamiseks ühiskondlikke kaitsemeetmeid, sealhulgas ohuteavitus, varjumise ja ulatusliku evakuatsiooni võime kasvatamine, koolitused kohaliku omavalitsuse üksuste ja inimeste iseseisvaks valmisolekuks ning kriisi ja sõja korral reageerivate asutuste võimete loomine ja hoidmine, tugevdades seeläbi kriisikindlust. Ulatusliku evakuatsiooni ajal paiknevad asutused, sealhulgas haiglad, riigi sees vajaduse korral ümber. Koostöös liitlaste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega korraldatakse määratud patsientide ümberpaigutamine riigist välja, juhul kui kannatanute arv ületab Eesti ravivõimekuse.

Elanikkonnakaitse lahutamatu osa on tervishoiusüsteemi ja sotsiaalala suutlikkus tegutseda kriisi ja sõja korral. Eesti tagab tervishoiuteenused, sotsiaalteenused, sealhulgas vältimatu sotsiaalabi ja psühhosotsiaalse kriisiabi kogu riigis, toetudes koostööle ja kriisikindlale taristule.

4.2. Majandusjulgeolek ja elutähtsad teenused

Euroopa, sealhulgas Eesti majanduslik edu on strateegiline vajadus. Tugev majandus toetab kriisikindlust ja vähendab haavatavust välistele ohtudele. Majandusjulgeoleku alus on konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond. Selle eelduseks on ennustatav ja stabiilne maksuning õiguskeskkond.

Eesti soovib hoida ettevõtluskeskkonda, mis tugineb avatud ja õiglasele kaubandusele, reeglitel põhinevale ja läbipaistvale rahvusvahelisele majanduskeskkonnale, tugevale riigi rahandusele, usaldusväärsele füüsilisele ja digitaalsele ühenduvusele, hea kvaliteediga digiteenustele, arenevale tehnoloogiale, mitmekesistele ja toimivatele tarneahelatele ning kindlale ligipääsule ressurssidele. Samas tuleb leida tasakaal majandus- ja julgeolekuhuvide vahel. Selleks on oluline tuvastada peamisi ohte ning maandada sõjalisi ja mittesõjalisi julgeolekuriske.

Majandusjulgeolek põhineb tugeval majandusel ja riskide teadlikul maandamisel

Eesti toetab demokraatlikku väärtusruumi kuuluvate riikide juhtrolli tehnoloogia arengus. Majandusjulgeoleku huvides on oluline maandada ebausaldusväärsetest riikidest, nende huvides tegutsevatest ettevõtjatest ning riskantsetest majanduspartnerlustest ja -suhetest tulenevaid julgeolekuriske. Avalikul ja erasektoril tuleb senisest enam leida võimalusi koostööks, sealhulgas vahetada andmeid ning tuvastada ja maandada ühiselt riske. Ettevõtjatel tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata julgeoleku ja kriisivalmidusega seotud pädevustele, nagu planeerimine, taristu- ja küberkaitse ning infojulgeolek.

Selleks, et kaitsta riigi toimimise seisukohalt olulisi teenuseid, on vaja tagada turvalised ja mitmekesised tarneahelad, välisinvesteeringute ja strateegiliste kinnisvaratehingute läbipaistvus ning hinnata ja maandada süsteemselt riigihangetest tulenevaid riske. Välisinvesteeringute taustakontroll aitab varakult tuvastada ja ennetada julgeolekuohte kriitilise tähtsusega sektorites, maandades riske ilma investeerimiskeskkonda liigselt kahjustamata.

Kriitilise tähtsusega toormete valdkond on strateegiliselt oluline. Ulatuslike kriiside või tarneraskuste korral võib kriitilise maavara varu käsitada strateegilise ressursina. Seetõttu peavad need varud olema eelnevalt põhjalikult uuritud, määratletud ja kaitstud. Samal ajal on oluline kindlustada Eesti roll strateegiliste ressursside väärtusahelas, arendada seda toetavat teadmiste baasi ning kaitsta valdkonnas tegutsevaid ettevõtteid ülevõtmiste eest, et tugevdada Eesti kriisikindlust ja rahvusvahelist positsiooni.

Eesti teadus- ja arendustegevus ning sellega seotud isikud ja organisatsioonid võivad sattuda pahatahtliku mõjutamise, soovimatu teadmussiirde ja välissekkumise sihtmärgiks. Suurem tähelepanu teadusjulgeolekule ning julgeolekuriskide paremale teadvustamisele ja maandamisele teadus- ja kõrgharidusvaldkonnas soodustab innovatsiooni.

Tugev finantssektor ja energiavarustuskindlus suurendavad kriisikindlust

Finantssektori stabiilsuse ja usaldusväärsuse suurendamine on osa majandusjulgeoleku tagamisest. Majandusjulgeoleku tugevdamiseks toetab Eesti Euroopa Liidu ühtset ja reeglitel põhinevat finantsruumi, vähendab strateegilisi sõltuvusi ning kaitseb ühist turgu pahatahtliku mõju ja finantsriskide eest. Selleks, et tagada kapitali usaldusväärne liikumine, edendab Eesti finantssektori kriisikindlust ning tõhustab sanktsioonide rakendamist ja rahapesu tõkestamist.

Eesti majandusmudel peab olema jätkusuutlik, konkurentsivõimeline, paindlik ja tulevikukindel. See tähendab teadmusmahuka ettevõtluse edendamist ning sihipäraseid investeeringuid strateegilistesse tehnoloogiatesse ja taristusse, sealhulgas Rail Balticusse ja kaitsetööstusesse, mis kasvatavad lisandväärtust ning toetavad riigi julgeolekut. Eesti julgeoleku huvides on tugevdada kodumaiseid ettevõtteid strateegilistes valdkondades, muu hulgas autonoomsete süsteemide arendamise valdkonnas.

Energiajulgeolek on riigi toimimise ja majanduse nurgakivi. Energiajulgeoleku tagamiseks soovib riik suurendada kohalike tootmisvõimsuste osakaalu elektrienergia tootmises, parandada kriitilise taristu toimepidevust ja mitmekesistada energiaportfelli. See vähendab sõltuvust imporditavatest fossiilkütustest. Elektrisüsteemi varustuskindluse riskide maandamiseks tagab Eesti piisavas ulatuses juhitavaid võimsuseid, arendades elektrisüsteemi paindlikkust energiasalvestuslahenduste ja tarbimise juhtimise laiema kasutuselevõtuga. Hajus tootmine ja salvestus tugevdavad elektrisüsteemi varustuskindlust, kuna need aitavad paremini võimalike kriitilise taristu vastaste rünnetega toime tulla ning elavdavad ettevõtlust ja toetavad seeläbi asustuse säilimist kahanemisega kohanevates maapiirkondades. Eesti jätkab elektrisüsteemi tugevdamist, kriitilise tähtsusega energiataristu toimepidevuse suurendamist, sagedusreservi ülesehitamist ja taastuvenergia integreerimise kiirendamist, sealhulgas koos Läti ja Leeduga.

Heas seisundis loodus- ja elukeskkond ning keskkonnahoidlik areng on tugev baas nii majandusele kui ka julgeolekule. Julgeolekuvajadustega arvestav looduse taastamine ja muu looduskaitseline tegevus võib toetada kaitsevõimet ja kriisikindlust. Puhtad ja tõhusad tehnoloogiad võimaldavad asendada ja taastoota ka kaitsetööstuses vajalikke materjale, säästa energiat ja pakkuda energialahendusi.

Tugeva majanduse, varustuskindluse ja sõjalise liikuvuse tagamiseks on tarvis arendada transporditaristut. Oluline on suurendada logistikasektori konkurentsivõimet, tagada ohutust ning edendada tehnoloogiliselt uuenduslikku ja suurema läbilaskevõimega transporditaristut, mis arvestab julgeoleku ja riigikaitse vajadusi ning kaalutlusi.

Küberjulgeolek ja digisuveräänsus kui riigi toimepidevuse alustalad

Eesti ühiskonna julgeolek ja majandusedu sõltuvad ka digiühiskonna kestlikust arengust. Digitaliseerimine hõlmab kõiki valdkondi ning suurendab tööstuste ja teenuste vahelist, sealhulgas piiriülest, vastastikust ristsõltuvust. Eesti digisuveräänsus tugineb tasakaalustatud ja riskipõhisele lähenemisele, mille eesmärk on tagada riigi ja ühiskonna toimimine, säilitades samal ajal tehnoloogilise neutraalsuse ja avatuse usaldusväärsetele partneritele. Kriitilistes digitaristu kihtides, nagu digitaalne identiteet ja riiklikud registrid, on Eestil õigus rakendada kõrgendatud turva- ja sõltumatuse nõudeid, vältides põhjendamatut tehnoloogilist või geograafilist isolatsiooni. Digiriigi kriitilise tähtsusega teenused peavad olema kättesaadavad

igas olukorras. Seetõttu on tähtis jätkata riske maandavaid tegevusi tarneahela hindamisel, tugevdada digitaristu, -teenuste ja -ühenduste töökindlust, kasvatada digipädevusi ning valmisolekut igaks olukorraks, sealhulgas kriisiks ja sõjaks.

Küberturvalisus ja infoturve on oluline osa julgeolekust, mõjutades kogu ühiskonda ning elutähtsate teenuste toimepidevust. Eesmärk on liikuda kasutajakesksema ja turvalisema digiühiskonna poole. See tähendab, et turvanõuded peavad muutuma inimsõbralikumaks, nii et nende mõistmine ja rakendamine oleks lihtne, arusaadav ja teostatav nii tehnoloogia peakasutajatele kui ka tavainimestele. Riik panustab küberturvalisusse, et ennetada ohte ja tõhustada nende tuvastamist, neile reageerimist ja vastumeetmete rakendamist ning parandada riigiülest olukorrateadlikkust, reageerimisvõimet ja koostööd küberintsidentide lahendamisel.

Tehisaru kiire areng ja lai levik tekitab küll uusi riske, muu hulgas võimalusi ulatuslikeks küberrünneteks, kuid selle tark kasutamine pakub ka senisest kohanemisvõimelisemaid ja tõhusamaid kaitsemeetmeid, ning loob uusi võimalusi innovatsiooniks ja majanduskasvuks. Riik, ettevõtjad ja teadlased peavad ühiselt arendama nii kaitse- kui ka tsiviilvaldkonda tugevdavaid lahendusi ning hoogustama tehisaru süsteemset rakendamist. Selleks on vajalik suurendada ka Eesti kohapealset arvutusvõimekust. Kuna kvantarvutuse kiire areng seab ohtu praegu kasutusel olevad krüpteerimismeetodid, on vaja õigel ajal arendada ja kasutusele võtta postkvantkindlad krüptolahendused, et tagada digiriigi ja teenuste kestlik kaitse.

Elutähtsad teenused ja varustuskindlus tagavad kriisi korral ühiskonna toimepidevuse

Ühiskonna toimimine sõltub elutähtsatest teenustest ja kriisikindlusest. Eesti elanike olulisteks vajadusteks on elutähtsate teenuste, sealhulgas eelkõige energia, side, aga ka toidu, kütuse, tervishoiuteenuste ja avalik-õigusliku meedia olemasolu ning kättesaadavus. Seejuures on oluline tuvastada erinevate teenuste omavahelisi ristsõltuvusi ja leida lahendusi kitsaskohtade kõrvaldamiseks.

Intsidentide, kriiside, näiteks merealuste ühenduste katkemise või ulatuslike pandeemiate, ja sõja korral võivad rahvusvahelised maismaa-, mere- ja lennuühendused olla ajutiselt häiritud või katkestatud. Kriisikindluse tagamiseks peavad varustuskindluse lahendused, sealhulgas varud, kriisi ja sõja korral võimaldama ühiskonnal tervikuna toime tulla vähemalt 30 päeva, kuni vajalikud ühendused on taastatud. See eeldab ettevalmistusi kõigilt ühiskonna tasanditelt – inimestelt, ettevõtetelt, kohaliku omavalitsuse üksustelt ja riigilt. Haavatavuse vähendamiseks on varude loomisel oluline põhimõte tagada geograafiline hajutatus ja vältida tsentraliseerimist.

Eesti riik hoiab koostöös ettevõtjatega vedelkütuse, maagaasi, toidu ja tervishoiu riiklikke tegevusvarusid. Esmatähtis on tagada toidu ja muude esmatarbekaupade pikaajaline varustuskindlus kriisi ja sõja korral, sealhulgas tootmise toimepidevuse kaudu. Kriisi ja sõja korral on oluline kindlustada riigi rahandus ja likviidsus ning elutähtsate makse- ja sularahateenuste toimimine.

Elutähtis kriitiline taristu, ühenduvus ja teenused peavad olema varustatud riigi julgeolekut tagavate turvameetmetega, mis võimaldavad vastu seista nii praegustele kui ka tulevastele riskidele. Seejuures vastutab Eesti riik oma maa-ala, territoriaalvete ja õhuruumi lahutamatu

ja jagamatu terviklikkuse ja põhiseadusliku korra kaitse eest, kuid konkreetse elutähtsa teenuse osutaja taristuobjekti omanik vastutab üldjuhul ise selle elementaarse julgeoleku ja kaitse eest ning kannab ka sellega seotud kulud. Sellesse peavad panustama nii kõik elutähtsa teenuse osutajad kui ka elutähtsaid teenuseid korraldavad asutused, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksused.

Riik korraldab kriisi ja sõja korral ühiskonna toimepidevuseks ja elutähtsate teenuste toetamiseks vajalikku meretransporti ning tagab koos liitlastega strateegiliste laevateede julgeoleku.

4.3. Sisejulgeolek

Sisejulgeoleku tagamise eesmärk on põhiseadusliku korra kindlustamine ja turvalise elukeskkonna hoidmine Eestis ning sellise olukorra saavutamine, kus mistahes vaenulik tegevus või selle mõju ei suuda riigi ja ühiskonna toimimist oluliselt kahjustada ning julgeolekut ohustava iseloomuga kuritegevus on püsivalt madalal tasemel.

Riigi ja ühiskonna julgeoleku kahjustamise katsed toimuvad pidevalt ega alga alles kriisi või sõja korral. Riigi julgeolekut mõjutavad ka mittesõjalised ohud, millest enamik on kuni avaldumiseni varjatud iseloomuga. Eesti tagab sisejulgeoleku mittesõjaliste julgeolekuriskide maandamise ja ebasoodsa keskkonna kujundamisega vaenulikele tegutsejatele, olgu nendeks võõrriigid või mitteriiklikud ühendused. Seejuures on fookus vastuluurel, piirivalvel ning vaenuliku õõnestus- ja mõjutustegevuse, riigivastaste kuritegude ja terrorismi ennetamisel ja tõkestamisel. Sisejulgeoleku tagamise eeldus on selge õigusruum ning julgeoleku- ja õiguskaitseasutuste võimed, mis vastavad riigi vastu suunatud riskide tasemele ja iseloomule. Nende eelduste toimimiseks on vajalikud ühiskonna suur usaldus ja olemasolevate volituste vastutustundlik kasutamine.

Tugev piir ja rahvusvaheline koostöö kindlustavad sisejulgeolekut

Euroopa Liidu piiririigina tähtsustab Eesti nüüdisaegsete tehniliste lahendustega varustatud idapiiri väljaehitamist, samuti kõigi idapiiri riikidega koostööd ja infovahetust seire, valve ning ränderündeks valmistumise valdkonnas. Eesti idapiir ja selle vahetus läheduses asuvad piirkonnad on suurendatud tähelepanu all.

Eesti edendab Euroopa Liidu ja Schengeni ruumi ülest sisejulgeolekupoliitikat. Mittesõjaliste ohtude ennetamise ja maandamise ning heidutuse ja kriisikindluse nurgakivid on FRONTEX, EUROPOL, INTERPOL ning Läänemere-äärsete riikide koostööformaadid. Eesti tähtsustab ja võimaldab liitlaste ning partnerite kohalolekut Eesti territooriumil ja idapiiril ka sisejulgeoleku tagamisel.

Eesti peab tähtsaks Euroopa Liidu ja riigisiseste sanktsioonide eesmärgipärast rakendamist, mis toetab rahvusvahelist julgeolekut ja maandab sisejulgeoleku riske. Selleks on oluline tõhus tollikontroll ning sanktsioonirikkumiste ennetamine ja menetlemine.

Sisejulgeoleku seisukohast on oluline, et sisseränne on kooskõlas avalike huvidega. Ohutute lähteriikide kindlaksmääramine ning edukas lõimumine ja kohanemine on parimad tagatised, et sisserändajad ei muutuks Eestis ohuks avalikule korrale ja julgeolekule.

Avaliku korra hoidmine ja sisekaitse tagavad riigi toimimise ka kriisi korral

Avaliku korra hoidmisel tuleb tagada, et intsidendid ja suundumused ei eskaleeruks põhiseaduslikku korda ohustavateks konfliktideks, sealhulgas vägivallaga seotud ulatuslikuks gruppidevaheliseks konfliktiks, surveaktsiooniks, mõne paikkonna vägivaldseks isoleerimiseks või pikaajaliseks massiliseks korratuseks. Avaliku korra ja ühiskonna turvatunde hoidmiseks on oluline ka võimekus määratud karistusi täide viia ja kindlustada, et pärast karistuse kandmist oleks suurenenud õiguskuulekus.

Julgeolekuolukorra olulisel halvenemisel käivitab Eesti sisekaitseoperatsiooni eesmärgiga taastada riigi julgeolek ja avalik kord. Sisekaitse toetab vajaduse korral sõjalist kaitset.

Sisejulgeolekut ja sisekaitset toetab kriisireserv. Selleks, et tagada riigi ja ühiskonna toimimiseks vajalike kriitiliste ülesannete järjepidev täitmine, reageerimisvõime ning kiire võimendamine olukorras, kus tavapärased ressursid on üle koormatud või häiritud, tuleb vabatahtlikke ja kriisireservi kestlikult arendada.

Eesti peab olema valmis, et Ukraina sõjas uuenenud sõjapidamise meetodid ja ründevahendid, näiteks massiline droonide kasutamine, toovad Euroopasse uued julgeolekuohud.

4.4. Sõjaline kaitse

Sõjalise kaitse eesmärk on ennetada sõjalisi ohte, vajaduse korral riiki edukalt kaitsta ning sõda võita. Võidu eeldusteks on võitlustahe, ressursid ja õigeaegne volituste tagamine sõjapidamiseks. Et heidutada vastast sõjalist konflikti alustamast, võtab Eesti tugevdatud kaitsehoiaku, mis tugineb iseseisvale kaitsevõimele ja kollektiivkaitsele. Eesti sõjalise kaitse korraldus lähtub demokraatliku tsiviiljuhtimise põhimõttest.

Iseseisev kaitsevõime, kollektiivkaitse ja liitlaste kohalolu on heidutuse alus

Selleks, et heidutus oleks veenev, peab NATO olema valmis viivitamatuks kollektiivseks kaitsetegevuseks. NATO tugevdatud kaitsehoiak alliansi idatiival peab lähtuma tõkestusheidutuse ja lävekaitse põhimõttest, mille eesmärk on veenda agressorit, et tema eesmärkide saavutamine sõjaliste vahenditega on võimatu. Veenev tõkestusheidutus koosneb Eesti enda tugevast kaitsevõimest, sellega integreeritud liitlaste lahinguvõimelisest kohalolust ja määratud tugevdusüksustest. Seda toetavad toimiv juhtimisstruktuur, eelpaigutatud varustus, kvaliteetsed kaitseplaanid ja regulaarsed õppused nende läbiharjutamiseks. Veenva heidutuse aluseks on nii konventsionaalne kui ka tuumaheidutus.

Eesti sõjaline kaitse on üles ehitatud aktiivkaitse põhimõttel, mille kohaselt rakendatakse vastase jõudude vastu aktiivseid meetmeid mis tahes vormis rünnaku ärahoidmiseks või takistamiseks või rünnaku tõhususe vähendamiseks. Eesti lähtub arusaamisest, et Balti riigid on üks operatsiooniala.

Liitlaste panus terviklikku NATO kaitselahendisse Eestis ja teistes Balti riikides ning liitlaste sõjaline kohalolek on oluline osa sõjalisest kaitsest. Eesmärk on liitlaste järjepidev ja planeeritud ning varudega kindlustatud sõjaline kohalolek Eestis ning suutlikkus tegutseda koos Eesti üksustega. Eesti tagab koos liitlastega liitlasvägede vastuvõtmiseks ja sõjaliseks

liikuvuseks vajaliku ja nõuetekohase taristu ning kindlustab vastuvõtva riigi toetuse ja väljaõppealad rahu, kriisi ja sõja korral.

Eesti arendab sõjalist kaitset kõikides domeenides

Eesti kaitsevõime tugevdamiseks arendame sõjalisele nõuandele tuginedes, kiirendatult ja täies mahus välja sõjalised üksused, mis on mehitatud, välja õpetatud ja regulaarselt harjutanud, varustatud, relvastatud ja varudega kindlustatud. Selleks arendab Eesti üksusi, mis on suutelised vastast purustama maal, merel, õhus ja küberruumis.

Eesti sõjalise kaitse tõhusaks planeerimiseks ja ohtude ennetamiseks on oluline olukorrateadlikkus, võimalikult varajane eelhoiatus, võimekas luure ja vastuluure ning liitlastega ühine ohupilt. Eelhoiatus toetab õigeaegset otsustamist ja otsuste kiiret elluviimist, mis on esmatähtis nii valmisoleku suurendamisel kui ka kogu riigi ohule vastamiseks ettevalmistamisel.

Kaitseväe valmisoleku eesmärk on tagada iga päev juhtimisvõime, üksuste valmidus ja olukorrateadlikkus minimeerimaks vastase tegevusvabadust kõikides sõjapidamise domeenides. Kaitsevalmiduse kõrgendamine võimaldab tagada efektiivse vastuse destabiliseerivatele tegevustele ja ennetada konventsionaalset üllatusrünnakut. Selleks kindlustatakse võimalikult vara Kaitseväe ja liitlaste tegevusvabadus, sealhulgas vajaduse korral regionaalses operatsioonialas Balti riikides ning Läänemerel. Mobilisatsioonisüsteemi tõhustamiseks korraldab Eesti regulaarselt õppekogunemisi ja lühikese etteteatamisajaga lisaõppekogunemisi.

Ajateenistus on peamine vahend reservüksuste komplekteerimiseks ja lahinguvalmiduse hoidmiseks, samuti värbamisväli tegevväelaste leidmiseks. Kaitsevõime parandamiseks suurendab Eesti tegev-, aja-, reserv- ja vabatahtliku teenistuse atraktiivsust ning naiste osalust.

Kaitseliit kui vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon osaleb riigi sõjalise kaitse võime ettevalmistamises ja julgeoleku tagamises.

Ühiskonna toetus, kaitsetahe ja kaitsetööstus tugevdavad riigikaitset

Kaitsevägi vajab riigi sõjaliseks kaitseks tsiviilsektori toetust. Tsiviilsektori toetuse eesmärk on tagada sõjalise kaitse tõhus käivitumine ja toimimine.

Eesti kaitse alustalaks on ühiskonna kõrge kaitsetahe, mille eeldusteks on füüsiline ja vaimne suutlikkus, oskused, vajalik varustus ja kogemus. Nende eelduste edendamine on valdkondadeülene jõupingutus, millesse panustab muu hulgas riigikaitseõpetus, mis parandab noorte teadmisi riigikaitse korraldusest, elanikkonnakaitsest ja kriisikindlusest. Eestis väärtustatakse riigikaitsjaid ning inimeste, erasektori ja laiema ühiskonna panust riigikaitsesse. Selle kindlustamiseks laiendab Eesti inimeste teadlikkust sellest, kuidas igaüks saab riigikaitsesse panustada nii sõjaliselt kui ka mittesõjaliselt.

Eesti kaitsetööstus on osa riigikaitsest ning panustab majandusarengusse ja innovatsiooni edendamisse, suurendades seeläbi riigi kaitsevõimet.

Liitlaste julgeoleku tugevdamiseks osaleb Eesti kollektiivkaitse- ja muudel rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel. Operatsioonid toetavad rahvusvahelist julgeolekut, neil osalemine on panus liitlassuhete ja koostegutsemisvõime arendamisse ning annab Kaitseväele väärtusliku kogemuse.

4.5. Rahvusvaheline tegevus

Eesti rahvusvaheline tegevus on aktiivne, sihipärane ja põhimõttekindel. Eesti eesmärk on tagada, et me ei jää kunagi üksi ja et me suudame mõjutada Euroopa julgeoleku kujundamist. Liitlassuhete arendamisel ja tahtekoalitsioonides osalemisel on Eesti sihiks kuuluda otsuste kujundamise tuumikusse. Eesti on valmis olema rahvusvahelise tegevuse eestvedaja.

Eesti rahvusvaheline tegevus keskendub kolmele põhisuunale: 1) rahvusvahelise õiguse reeglitele rajatud maailmakorra hoidmine; 2) Euroopa aluspõhimõtete püsimine ning Euroopa Liidu ja NATO toimimine ja 3) koostöö Balti, Põhjala ja Läänemere naabrite ning teiste samameelsete partneritega.

Eesti seisab rahvusvahelise õiguse reeglitel põhineva maailmakorra eest

Eesti astub vastu katsetele, millega üritatakse muuta rahvusvahelisele õigusele ja kokkulepitud reeglitele rajatud maailmakorra põhimõtteid, sealhulgas riikide suveräänsus ja territoriaalne terviklikkus. Eesti kaitseb inimõigusi, põhivabadusi ning demokraatia ja õigusriigi põhimõtet.

Eesti toetab aktiivselt rahvusvaheliste organisatsioonide tulemuslikku ja õiglast toimimist, sealhulgas ÜRO ja selle Julgeolekunõukogu muutmist läbipaistvamaks, vastutustundlikumaks ja tulemuslikumaks, tagades riikide õiglase osaluse ning suurendades ÜRO Peaassamblee rolli.

Eesti tegutseb selle nimel, et raskeimate rahvusvahelise õiguse rikkumiste, sealhulgas sõja- ja agressioonikuritegude toimepanijad võetaks vastutusele, tehes aktiivset koostööd teiste riikide uurimis- ja menetlusasutuste ning rahvusvaheliste kohtutega. Eesti seisab kommunistlike ja teiste totalitaarsete režiimide kuritegude rahvusvahelise hukkamõistu eest, et karistamatus ei julgustaks agressoreid uusi ründeid toime panema. Samuti töötab Eesti selle nimel, et agressioonisõja algatajad hüvitaksid sõjakahjud. Eesti osaleb rahvusvaheliste sanktsioonide kehtestamises või kehtestab rahvusvaheliste normide rikkumise korral sanktsioone ühepoolselt.

Euroopa suurem vastutus ja valmisolek oma julgeolekut tagada

Eesti elulistes huvides on nii ühist väärtus- ja julgeolekuruumi jagav Euroopa kui ka tugev transatlantiline suhe. Eesti tegutseb liitlas- ja partnerlussuhete, ühtsuse ja NATO heidutuse (sealhulgas tuumaheidutuse) ja kollektiivkaitse tugevdamise nimel. Eesti toetab eesmärki, et Euroopa peab võtma suurema vastutuse oma julgeoleku eest ning arendama välja strateegilise valmisoleku ja suutlikkuse. Eesti peab oluliseks ning toetab oma eeskuju ja tegudega Euroopa riikide kaitsekulutuste suurenemist võimalikult kiires tempos.

Eesti tegutseb Euroopa Liidu ja NATO laienemise nimel, mis on ühiste väärtuste ja turvalisuse ruumi suurendamise ja julgeoleku kindlustamise lahutamatu osa.

Eesti osaleb koos liitlaste ja partneritega euroatlantilisele julgeolekule peamiseks ohuks oleva Venemaa agressioonisõja ja -poliitika tõkestamisel ning õiglase ja kestva rahu kehtestamisel. Samuti toetab Eesti tegevusi, mis on suunatud Venemaa sõjakuritegude üle õigusemõistmisele

ning tekitatud kahjude hüvitamisele. Eesti toetab suveräänset Ukrainat sõjaliselt, poliitiliselt ja majanduslikult ning osaleb riigi sõjajärgses ülesehituses ja julgeoleku tagamises. Eesti toetab Ukraina liitumist Euroopa Liidu ja NATO-ga. Oma eesmärkide saavutamiseks süvendab Eesti poliitilist, majanduslikku ja sõjalist koostööd ning lõimumist oma piirkonna ja teiste samameelsete riikidega.

Eesti osaleb aktiivselt rahvusvahelises julgeolekukoostöös

Võimalikes tuuma- ja teiste massihävitusrelvade piiramise režiimides ning Euroopa tavarelvastuskontrolli- ja usaldusmeetmetes osalemisel lähtub Eesti ohuhinnangust, iseseisva kaitsevõime vajadustest ning kollektiivkaitse huvidest ja põhimõttest.

Eesti tegutseb rahvusvahelise teadlikkuse ja kriisikindluse suurendamiseks vaenulike riikide mittesõjalise vaenutegevuse vastu, mille eesmärk on demokraatliku korra kõigutamine ning NATO ja Euroopa Liidu lõhestamine.

Rahvusvahelise julgeoleku kindlustamiseks jätkab Eesti sidemete tihendamist üleilmsete partneritega, lähtudes mitmepoolse koostöö ja rahvusvahelise õiguse ühistest kokkulepitud põhimõtetest. Eesti on toimekas ja usaldusväärne arengukoostöö ja humanitaarabi partner, kasutades oma kogemusi hariduse ning digi- ja küberteemadel, samuti kliima, energia ja ühenduvuse vallas.